

Spirituálna téma a žáner v súčasnej slovenskej poézii

Edita Príhodová (Ružomberok)

Jana Juhásová: *Od symbolu k latencii. Spirituálna téma a žáner v súčasnej slovenskej poézii*. Ružomberok: Verbum, 2016. 152 s. ISBN 978-80-561-0364-7.

Monografia Jany Juhásovej ponúka päť štúdií zaoberajúcich sa súčasnou slovenskou spirituálnou poéziou (t. j. vydanou po roku 1989). Prvá štúdia *Medzi relativitou a reláciou* obsahuje interpretáciu šiestich básnických textov, ktoré rôznym, neraz polemickým spôsobom nadväzujú na modlitbu Pater noster. Modlitbu Otče náš spolu s poznatkami teológov, biblistov Jana Juhásová využila ako interpretačný kľúč. Hoci sa veriacemu kresťanovi môžu čítať také texty ako „*Opusť nám naše viechy, / ako my opúšťame viechy / našich vinníkov*“ (Pavol Janík) podozrivo, detailnejšia interpretácia ukázala, že posolstvom textu nie je iba dekonštruovanie tradície či paródia náboženstva. Za prvoplánovo provokatívnymi textami sa nachádza túžba po blízkom človeku, záujem o spoločenské dobro, ako aj túžba po náprave seba samého. Interpretácie zistenia korešpondujú s postrehmi sociológov náboženstva, ktorí tvrdia, že súčasná religiozita má „posttradičný“ charakter (s. 21).

V centre pozornosti štúdie *Od symbolu k latencii. Dve podoby spirituálneho diskurzu* sú texty so spirituálnou témou dvoch básnikov, a to Milana Rúfusa a Erika Jakuba Grocha. Kým Rúfusov text básne *Vlastnoručný podpis* je písaný v symbolistickom kóde, ktorý je charakteristický významovou i tvarovou celistvosťou, Grochove básne odkazujú na tradíciu kresťanstva skôr cez absenčné hodnoty – cez princíp latencie. Aj táto štúdia je obohatená diskurzom reflexie symbolizmu, vysvetlením teórie bifurkačných bodov a exkurzom do avantgardných postupov v slovenskej spirituálnej poézii.

Štúdia *Herbert ako metóda. Stopa metafyzických básnikov v slovenskej spirituálnej poézii* je založená na interkultúrnej komparatívnej metóde, prostredníctvom ktorej Jana Juhásová hľadala stopy

poetiky poľského básnika Zbigniewa Herberta v tvorbe súčasných slovenských básnikov Mariána Milčáka, Valerija Kupku a Jána Gavuru. Autorka vychádza z tézy o podobnostiach tvorby Zbigniewa Herberta a metafyzických básnikov 16.–17. storočia. Podobné tendencie, najmä eschatologickú tenziu, duchovné hľadanie či bolestné hľadanie identifikuje aj u slovenských básnikov, pričom porovnáva tieto tendencie u autorov katolíckej moderny a u vybraných súčasných slovenských básnikov (Peter Milčák, Rudolf Jurolek). Výsledkom štúdie sú sumarizujúce poznatky o spoločných, nadindividuálnych tendenciách v súčasnej slovenskej poézii, akými sú eschatologická téma, dynamický svet ľudskej skúsenosti ako horizont poznávania, práca s hypostázovaným subjektom ako princípom odstupe či postupoch postavantgardnej poézie. Záver štúdie je filozofický, Jana Juhásová v ňom porovnáva metódu Zbigniewa Herberta s fenomenologickou metódou neskorého Husserla.

Štúdia *Výtvarná vnímavosť Rudolfa Juroleka* je empatickou interpretáciou Jurolekovej poézie. Jana Juhásová vychádza z poznatkov literárnej vedy, ktorá identifikuje u Juroleka minimalistické postupy, ktoré pritom neoslabujú ani koncepcnosť a mysliteľskú pozíciu. Interpretka sa pýta, aké východisko, obraz sveta je za postupmi minimalistickej formy. Jana Juhásová si opäť pomohla filozofickými poznatkami pomenúvajúcimi poznávacie postupy, ktoré možno nájsť v Jurolekovej poézii: metóda epoché (gr. brzdenie) znamená jasný vnem s možnosťou jej reflexie a analýzy (s. 83). Ďalším prejavom reduktívnosti je metonymický princíp (odráža sa už v názve zbierok, kde synekdochou sveta je príroda, napr. *Polné vety*, *Smrekový les*). Následne Jana Juhásová ako prvá interpretka Rudolfa

Juroleka pomenúva intermediálne postupy, súvzťažnosti poézie a výtvarného umenia. Básnik napr. vyvoláva maliara v sebe, pracuje s výtvarnými motívami, zvýznamňuje farby, pracuje so svetlom, vnem opisuje s jasnosťou, ktorý smeruje k fascinácii. Vnímanie má pritom u Juroleka spirituálne konotácie, je darom, ktorý má duchovnú hodnotu.

Štúdia *Modlitba v súčasnej slovenskej poézii* obsahuje literárnohistorický exkurz žánru literarizovanej modlitby v slovenskej poézii 20. storočia, ktoré ústia do interpretácie špecifických modlitbových textov súčasných básnikov Petra Repku, Erika Jakuba Grocha, Jána Gavuru, Juraja Kuniaka a Kataríny Kucbelovej. Čitateľ sa oboznámi nielen s básnickým textom a jeho komentárom, ale aj s kontextom, skupinovými tendenciami, vďaka ktorým môže nahliadnúť do širších poznatkov o súčasnej poézii. Štúdia Jany Juhásovej potvrdzuje, že aj v súčasnej slovenskej poézii je žáner modlitby živým žánrom. Jeho znakom je preferencia nepatetickej civilnej výpovede, ironický odstup, filozofická analýza či redukčné postupy.

Monografia ako celok je svedectvom vyzretej literárnovednej metódy Jany Juhásovej, ktorá dokáže spojiť interpretáciu so syntetickým lite-

rárnohistorickým videním postihujúcim nadindividuálne znaky, pohybovať sa na hranici náboženského a literárneho diskurzu, objaviť interdisciplinárne či intermediálne prieniky, komparovať interkultúrne literárne texty.

Osobne oceňujem odvahu pustiť sa do interpretácie súčasných básnických textov so spirituálnou témou, ktoré nevznievajú jednoznačne ortodoxne ani bezproblémovo, obsahujú neraz provokáciu či polemické nadväzovanie na náboženské preteky. V nich dokáže Jana Juhásová obstáť v hľadaní estetickej hodnoty so zvnútorneným pochopením náboženskej, duchovnej hodnoty, ktorá je neraz skrytá za persiflážnym výkrikom. Vystríha sa tak nemiestneho dogmatizmu v literárnej vede nie preto, že by stála na platforme akéhosi liberálneho kresťanstva, ale preto, že básnickú výpoveď chápe aj ako výpoveď o človeku, ktorý sa v básni prejavuje taký, aký je. V tomto zmysle môže básnické umenie plniť „diagnostickú“ (s väčšou dávkou metaforického náboja možno povedať, že aj „pastoračnú“) funkciu a pomôcť pochopeniu súčasného sveta a človeka v ňom. Aj vďaka vytrvalej snahe Jany Juhásovej slovenská literárna veda akceptuje spirituálnu poéziu ako súčasť literárneho vývinu aj dnes.

PaedDr. Edita Príhodová, PhD.

Filozofická fakulta, Katolícka univerzita v Ružomberku
Hrabovská cesta 18, 034 01 Ružomberok, Slovensko
edita.prihodova@ku.sk